

УДК 165:62

А. Ляшук, Т. Матюх, к. філос. н.

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне
(Україна)

ФІЛОСОФІЯ ТЕХНІКИ ХОСЕ ОРТЕГИ-І-ГАССЕТА

А. Р. Liashchuk, T.M. Matiukh, Ph.D.

PHILOSOPHY OF TECHNOLOGY OF JOSÉ ORTEGA Y GASSET

На технократичному підйомі кінця XIX – початку XX ст. техніку здебільшого розглядали як однозначно позитивний та безневинний витвір, інструмент, знаряддя праці, засіб ви-робництва, підвладний людині. Цю поширену точку зору стосовно феномену техніки і намагалися спростувати філософи техніки, зокрема Х. Ортега.

Проблема генези техніки розглядається Х. Ортегою крізь призму духовного світу людини, її екзистенції, оточуючого середовища і обставин, які створюють природа і культура. Філософ вказує на функціональний зв'язок між напрямком розвитку техніки і тим способом буття людини, який вона обирає. Вихідний принцип, який лежить в основі концептуалізації розвитку техніки, на думку Х. Ортеги, – це відносини між людиною і технікою.

Ставлення людини не до того чи іншого окремого технічного винаходу, а до самої технічної функції загалом, до всієї сукупності техніки, до технічної формації. Філософ зазначає, що «одного винаходу, який мав місце десь і колись, зовсім недостатньо, щоб він отримав своє справжнє технічне значення».

Х. Ортега виокремлює три основні етапи у розвитку техніки, поділяючи технічну еволюцію на етап випадкової техніки, тобто «техніки випадку», ремісницьку техніку і «техніку людини-техніка», або інженерну техніку.

До «техніки випадку» належить первісна техніка, в якій усі технічні винаходи були випадковими. Характеризується вона обмеженим набором технічних дій, які не виокремлюються в особливе утворення, відмінне від сукупності природних актів. Такі технічні дії не усвідомлюються, вони мають невизначений характер і, «входячи до складу природних актів, є у сприйнятті первісної людини частиною нетехнічного життя». Технічні дії цієї стадії розвитку техніки настільки прості, що доступні усім членам общини, їм не потрібний розподіл праці.

Неусвідомленими залишаються не тільки технічні дії, а й технічні відкриття. Вони – не результат цілеспрямованого пошуку, а випадковість, яка закріплюється звичкою, традицією, частіше ритуалом: «усі види первісної техніки з самого початку оточені чудесним ореолом і є в очах дикуна рівно тією мірою технікою, якою остання наділена чарівними атрибутами».

Характерною особливістю ремісницької техніки є стрімке розширення набору технічних актів, їх спеціалізація та складність. Засвоєння ремесла потребує спеціальної підготовки, виучки, професійного вміння, мистецтва, тому технічні дії цього періоду не є загальними і природними для всіх людей. Здібність до ремесла трактується як вроджений талант та спеціальна професійна підготовка. Технічний розвиток ремісницької техніки здійснюється повільними темпами.

Відношення між технічним і нетехнічним, природним не дозволяє вважати саме техніку основною умовою підтримання індивідуального і суспільного життя. А технічні кризи люди не розуміють і відповідно не реагують на них своєчасно. Ремісницька техніка – це насамперед техніка знарядь, а не машин. Сам ремісник залишається головною дійовою особою, а інструмент є додатком до нього. Будь-яка

техніка містить два моменти: створення проекту технічної діяльності і його реалізацію. В особі ремісника ці два аспекти технічної діяльності об'єднані. Їх розпад на дві складові є свідченням становлення третьої стадії технічної еволюції – «техніки людини-техніка», або інженерної техніки.

Завдяки промисловій революції у XIX ст. виникає машинна техніка, яка докорінно змінює відносини між людиною і знаряддями праці. Техніка перестає бути професійним оперуванням спеціалізованими знаряддями праці. Якщо в період ремісницької техніки знаряддя праці служило і підпорядковувалося людині, було її доповненням, то з появою машинної техніки людина обслуговує машину і стає її додатком. Усвідомлення цього зв'язку сприяє розумінню того, що «техніка – це відокремлена від природної людини функція, яка від неї самої не залежить». У людському розумінні з'являється сприйняття технічної здатності як абсолютно відмінної від жорстких і незмінних природних задатків, зокрема біологічних у тварин, які становлять їх зоологічну сутність.

Х. Ортега визначає техніку як «невичерпне джерело людської діяльності, яка в принципі не знає меж». Потужний розвиток науки сприяв динамічному зростанню технічних досягнень, які суттєво покращили життя людей. Створені за допомогою техніки «життєві технічні передумови багаторазово перевищують природні, і в результаті люди вже не можуть існувати матеріально без досягнутого технічного рівня». Ця обставина перетворює техніку на основну умову людського існування. Х. Ортега зазначає, що «якби техніка раптово занепала, сотні мільйонів людей припинили б існування».

Філософ робить висновок, що саме безмежні можливості «техніки людини-техніка» стали джерелом бездуховності сучасної епохи, породили «людину маси», призвели до фактичного духовного спустошення та зубожіння.

Отже, згідно з філософією техніки Х. Ортеги, техноеволюція – це еволюція відносин між людиною і технікою.

Література.

1. Митчем К. Что такое философия техники? / Пер. с англ. Под ред. В.Г. Горохова. – М.:Аспект-Пресс, 1995 – 149 с.
2. Ortega y Gasset. Betrachtungen uber die Technik. – Bonn, 1960. – s. 102-103.